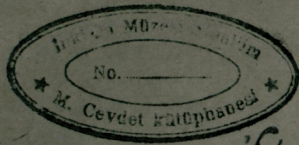

۱۲ ایلول ۱۹۱۸

صافی : ۶۱

اوجنچی جلد

تیکلی مخبرو عہ

بیزانس قسطنطنیه سی

قسطنطینک امپراطورلوق باغتی اواراقل ایقلیندیکدن محمد ثانی تک مطلقاً داخل اولدنی کونه قدر قسطنطنیه اون بر عصر سنام « ۳۳۰ » دن « ۱۴۵۳ » ه قدر خرتستان برپاخت و اوزمانکی مدینت علنک ائک بویوک، ائک کوزدل، ائک زنگین، ائک معور شهرلرندن بزی اولشدی.

تاریخ سیاسیده قسطنطنیه؛ حقیق عظمتی آتقی بوکون آکلیه بیلدیکمز، اونانی اخطاطنه رعماً عصرلرجه شرفی بر حیات سورمش، خرتستانی اسلامیله قارشى مدافعه، ایم وحشیله قارشى قتیل آتیش اولان بیزانس امپراطورلنک مرکزى اولشدی.

تاریخ اقتصادیده قسطنطنیه؛ دنیا تک ائک بویوک تجارت شهرلردن بزی، اروپا ایله آسیانک اتصاق و ارتباط نقطه سی اولشدی. او، حقیق بر قوزم بویوس، اوله بین الملل بر شهردی که اوراده بوتون عرقلر، روملر، اسلاملر، عربلر، لانتیلر، اسفاندیلر، ارمنیلر... الخ یکدیگرله بولوشور، دنیا تک هر طرفدن، بوغاز اچینک بو بویوک شهرنده ثروت آرمعه چقمش ماجرا برستلر بربرلرله قارشیر و قسطنطنیه سانکه بوتون بونلری قهرنده اویرنک تبدیل و قشله، کننده بکزه تکه چالیشدی.

تاریخ مدینتده قسطنطنیه؛ مدینت و صنعتک مهم و شایان حیرت بر مرکزى اولشدی. تاریخی حیانه بوتون اروپانک شرفی ادخال ایدن حقیقه او اولشدر. اسلام و شرق عالنه، رومانلک غرب و جهرمن عالنه اجرا ایلتدیکى تأثیری اجرا اتمشدی. بوشپردن، بو عصرلرجه « برنجی درجه ده برشر » حالى محافظه آتیش اولان قسطنطنیه دن بوکون یالکز باغدارلره ساکن اولان اقوام دکیل، فقط رومانی، جارتستان و روسیه ساکن اولانلره مستقبل عظیملرنک اساسلری اتمشدری؛ دین، حکومت اشکالی، ادبی لسان، حتی الفبا...

و نهایت بو کوزدل بیزانس عصرلرجه غیر قابل قیاس برشر اولشدی. حال بو که اوزمان، شدیدی پاختنلرک بر جویو هیچدن، وعادی کوبلردن عبارتدی. قسطنطنیه دها او وقتدن کبارلرک، انجه لک لک قریلچمسی ایدی. چوق کوزدل بر جله ایله ده یلدیکی وجهه؛ « قرون وسطی نک یازمسی » ایدی. او قدر کوزده لی که بوتون دنیا، عربلر کی اسلاملر، و نندیکلر کی لانتیلر و نهایت تورکلر، هپ اوی

تکلیفه طابلقه جواب و برمی موافق کوردی : — آتاق چلی. شمیدی سفر اوزری عزل کوچدر. نوع ظفر ایله. کاتر کیلرین بوغازدن قالدردی و بوزجه آلهی تنج و تخلیصه مشغولدر. سفر عودته دک صبر اولسون، کورلم.

دیدى، یاق چلی اصرار ایتدی، مقفی به ایشک و خامی آتلا ندی : — سلطان. آغانک رانی بودر که بوزجه آلهی و لئی اوب منصور کورسور بر دخی آک ظفر بولی مشکدر. مان فرصتی فوت اتمک کورکر. دیدى، اصرار چلی برقات دها آرتدردی. مقفی ایله بورناز باقی چلی بوجدی مذاکره لره مشغول لکر، مقفیتک کتخداسی بردنبره یچریه کیردی، افندینک قولاغنه یاواشچه :

— قره حسن آغا زاده حسین آغا شمیدی فوت اولش. دیدى، مقفی، « معجبانه تبسم عبرت آمیز ادب » باشی سالادی، دوداقلرندن بی اختیار شو کلر دوا کولدی :

سبحان الله العادى. سوکرا، باقی چلی به متعجبانه باقدی، مسئلہ فی سکونته آتلا ندی، باقی چلی بردنبره شاشیردی، درحال باشی قورتارقی چارمنه توسل ایتدی : — سلطان. (الامور معدوم) فحواستجه بزم بو مقوله کتخانه ابرامز انلرک اقدامیه ایدی.

دیکه باشلادی. قره حسن اوغلونک کنندیسى عرله قوروشلشدی. قره حسن اوغلونک کنندیسى عرله شیشی وعین زمانده بردنبره وفاتی کنندیسه خبر و برلرکی زمان، اختیار وزیر حسین آغانک فوئنه سجده شکر پیله اتمشدی. کورپنی، او تارخندن اعتباراً، قره حسن اوغلونک آدم لری اورتادن قالدیرمابه باشلادی. آغانک آک اعتاد ایلتدیکى آدم لر : کبار زعمدان مؤمن آغا، سکبان باشی چوبان قاسم آغا ایدی.

کورپنی مهری آلهی صرده ظهور ایدن سبایه عصیانده بونلرکده دخی واردی، فقط قره حسن اوغلونک عایه سیله ایکسیده غفو ایدلشلاردی. بونلر، کورپنی سفرده هقدر آدم قتل ایدنبرسه، دققری یازلر، قره حسن اوغلونه یولارلاردی. کورپنی بو کا نامی اولقدی، فقط قره حسن اوغلونک قوروشندن بر شی یا بامازدی. حسین آغانک وفاتی خبر آیر آلاز اولامون آغانک بوننی اوردردی، سوکرا قاسم آغانه خداوندکار سنجانک امری کوندردی، عین کونده قتل ده ایتدردی. اختیار وزیر اوکون اعتباراً کنیش بر نفس آلدی. شدی، عزمی اوکند هرج بر مانع قالمادی.

آتقی تاریخ زنده یکی بردور آجیلاقدی. فقط بودوری آجان، نعمه قاسمک توصیه سی، نه ده ترخان سلطانک قضا تیدی، کورپنلرک پارلاق و عظمتی دوری ال قاهر، ال غفو آتیز، ال قلعی بر قوت آجشدی؛ اولوم ...

بویوک آغا، ۸ ایول ۱۹۱۸

احمد رفیع

حرص و اشتیاقه ارزو ایدیسورلردی. او قدر کوزدل، او قدر کوزده لی که بوتون قرون وسطی، قسطنطنیه خارق العاده، شایان برستش برشر کی غیل ایدیسور، اونی کوز قاماشدیرجی آلتین پارلیلر آراستنده کورور کی اویوردی.

بزم قوجه و یلهازدوینک [۲] نقل و حکایه ایندیکى شیلری، بوسرت و قبا عسکرک بوغیر قابل قیاس شهر قارشیننده اظهار ایندیکى درجه حیرتی خاطر لایکیز : « بیلیمسکر، دییه قوجه مورخ یازیسور، هیچ کورمهش اولانلر قسطنطنیه نه حیرتله باقدلر؛ بونلر بوتون چهره سنی احاطه ایدن بویوسک دیوارلر، پوزنیک قله لری، بوایتلیه حق درجه ده چوق اولان زنگین سیرالری، بوسک کلبه سملری و بوتون دیگر شهرلرک بادشاهی اولان بو شهرک بویوسک کور دکری زمان کوزلر نه ایتانه دبلر، » و یلهازدوینک سوبلیدی کی، بوتون شهرلرک بادشاهی اولان بوشپردن، اون بر عصر، حقیقه بر مدینت منبی اولش اولان بو بیزانسدن بوکون عجباً بقیه اولارق نه قالشدر؛ و قفله منظره سی نه ایدى؛ بوغاب اولش منظره دن بوکون نه بولایلر؛ اشته سزه خلاصه بونلری آتلاق ایستیروم.

بک کوزده و یک دوعری بر سورنده سوبلیدی کی « قسطنطنیه ده اله آیا سوفیه »، امپراطور مقدس سرایه، الهالده هیودرومه مالکدر. مقدس سرای، هیودروم، آیا سوفیه... اشته بونلر اوچ بویوک اساس نقطه درک اطرافلرند قسطنطنیه نک بوتون قرون وسطی تاریخی طوبالیر؛ و ده یلبرک بونلر بیزانس پاختنک آک شایان دقت و الک اساسی منظره لرین جامعدر.

امپراطورک سیرانیدن بوکون هان هیچ بر شی قالماشدر؛ خاطر هندن باشقه هیچ برشی... فقط اعجاز کار خاطر، عشم، مدبدب، کوز قاماشدیرجی و قارشیق مراسله دولو بر خاطر... آله کچن اونجی عصر دن قله مرافی، شایان دقت برکتان کوزلر بزرگ اوکند بوغاب اولش امپراطور سیرانک دبدبه و عطشیت شاشیور؛ اونک یاراقلی قارشیدردیجه « بیبرک ریجه » کله رندن آتیش طابولر قارشینده بونلر دینی ظن اتمک آلتن کلور؛ و عشم آکینلر، معظنن رسم قیوالر، ملاقاتلر، و مدبدب و غریب طاق مراسم... و بوتون بونلر، صولری جوهر اندن، قیمتدار طاشلاردن، آلتیندن متشکل درله اچنده غرق اولش بر حالده کورونیدور.

اشته بو بیک خیال ایندیکى بری : بو، عینی زمانه، انجه لک ره رعماً بعضاً نقطه لره حالا جو جوق قی محافظه آتیش اولان بومدینتک هم احتشام و نفاستی، هم ده جو جوقه حاللری کوسته دیور. رسمی ملاقات کونلرند، خزینده کی ذی قیمت اشیا تک، اسکی مجوهراتک، قیمتدار طاشلر وزمر دلره مایه دی ۱۷۳ نجی صحیفه ده

له‌دار تاج‌لرک ، اوزرلری حیرته شایان رسم‌لره ایله‌غنی آغیر دالماتی‌لرک شهر ایملدی سیرابک یووک سالونلرندن برنده موزاییقلر مین عیرابه ایمراطورک آلتون تختی بوکه‌ایر. تختک اوکند ، اوکا زمین تشکیل ایدن یووکس برده ، بنه آلتیندن معمول ، قازلری اوزرنه یاغش ایکی آرسلان وارد. آلتیندن بر آچاچ ، تختی کولکسی ایچنده آلتش کیدر ؛ بو آغاجک دالری اوزرنده آلتیندن ویندن ایله‌غنی قوشلر کورولور . تختک یان طرفنده یووک زبنده مأمورلر ایمراطورک علاماتی و سنجاقلری طوتارلر . ایمراتور ، معتاد اولان مراسله سالاملاندینی ، آیاصولیه مغتیلرک ، آلتین اورنگ سسته رفافت ایدرک سولیلکری الیلر آراسته کوردنیک زمان ؛ برله قدر ایکلیش اولان مغینک اوکندن کچه‌رک آلتین و دی‌قیمت طاشلرله کوز قاشدیرینی بر لطفانه مالک اولان تختیه اوطوردینی وقت انسانن زیاد بر عزیزه بکره ؛ اوقدر ششمه و لطافته مالکدرکه ، یوزی آتقی کورولوبیلیر . و بو خایله دینلبیلیرک او ، ارض اوزرنده الوهینک تجلیسندن عبارتدر ؛

بودیده و دارانه دها فضله بر قدرت و برمک ، باغاصه ایمراطورک حضورینه قبول ایدلک شرفنه مطهر اولان بی‌وحشی دولت ایلیچیری دها فضله بیت و حیرته دوجار ائک ایچون بو عتشم مراسم کافی کلیرمیش کی کی برده حقیق چین وبری اویونلریه توسل ایدلشدر .

ایلیجی قبول سالوته کوردیک ائشاده مهارته‌العمال ایدلش برماکه واسطه‌سیله آلتین آغاجک اوزرنده‌ک قوشلر حرکته و توتنگه باشلارلر ، بره یاغش اولان آرسلانلر آیاقلاری کره‌ک دوغرولور و قاقارلر ، معدنی ، کور سسری اورنگ آهنگنه قاریشیر . ایلیجی ، آلتین تختک اوکند ، مان سجده ایدر کی بر وضیته رسم تعظیم و برستنی ایفا ایدرک بردن ایمراتور ، بره مهارته یاغیش بر ما که نه سایه‌سنده ، تختیه بر پرت طوانه دوغری بوکه‌ایر ، و آتی بر دهور ده‌کشمه‌سیله ایلیجی آیاغه قالدینی زمان ایمراتور ، اونک حیرتدن صامت وایمک بر برحاله کلش اولان نظرلری قارشیسنده یک برابسه کیمش ، عادتاً بر معبود کی ساده اوچه‌رق تجسم ایدر .

بوکون بو غائب اولش آلاشدن بر خاطرهدن باشقه برنی قالمیشدر . وقتیه ایمراطورک سیرابک بوکه‌لن ، وقتیه باغچه‌لرک سیرین کولککری آراسته مرمر کوشکار صافلایان ، وقتیه یزانسک رسمی حیاتی ایله خصوصی حیاته مسکن اولان بو برلده ، بوتون بو واسع اراضیده ، بوکون بر اسلام معبدی ، سلطان احمد جامی یوسلمکده ، اونک آرقه‌سنده ینه بر نورک عمامی ، اسکی سرایدن فالان برلری بیسمز اولریله اورنگه‌ک دیکزه قیدر اوزا - نقدده‌در .

بوکون یوسیرابک کوزله‌سکی حقدنه بر فکر ایدنک ایسته‌نرسه براز اختیار زحمت ادیوب سیاحت ائکک لازمدر . ایتالیاده ، « رومن » ده « سن ویتال » کلیسه‌سنده « کور » که نه‌نهایتده مظهر بر « آسپید » ده ایکی موزاییق طابو وارد. اوراده آلابرک ششمه‌سی وقتیه مقصد سیرابک اوزون دهلیزلرنده ناصلسه اولیجه کورونور : ایمراتور ژوستینیئن ، بو ، بالاخره ایمراتور و بلکه یووک روما ایمراتورلرک ائک صوکنجیسی اولان ما کدنیا کولیسو و معنی آراسته ، بر دیگر مسراوران کورمه دانسوزلکدن ایمراتورچله‌سکه قدر بوکه‌لن ته‌اودوردا .

هیودرومدن براز دها فضله اثر قالمشدر . سلطان احمد جامعک یاننده آت میدانی ، یعنی آت ساتیلان بر دینلن یووک بر میدان وارد . بوکون ، زمین اسکی یزانس سیرقتک قطع ناصسه بکره‌ن شکلی نامل کشف ایدیله‌بیلیرسه ، یووکک اسمی آلتندهده اسکی هیودرومک اسینی اولیجه کشف ائکک مکندر .

بوکون ، الآن ، میدانک امتدادنجه اوزانان اوچ آیده موجوددر . یونلر « سیرقت عمودقاریسی » ده‌یلن شیئی ، « آره‌ن » له « پست » ی تفریق ایدن « پلات - فورم » ی خاطرلایم . میدانک بر اوچنده مصردن کله بر دیکلی طاش موجوددرکه یارسدقونفوردمیدانده کوریلنه یک مشابه‌ودرنجی عصر نه‌نهایتیه دوغر و یزانس هیودرومنه رکز ایدلشدر . دیگر اوچندهده مصر دیکلی طاشنه بر آش اولق اوزره یاغیش دیگر برستون بوکه‌لیرک بوکون یک مائل خراب بر حالده‌در ؛ وقتیه ، اونجی عصرده بر ایمراتور اونی رکز ایتدیردیک زمان اوستنی تورتن وادما یزیدلایان ایتدیر قالملا طونج لوجهر سایه‌سنده دنیانک ائک حیرته شایان شیلرندن بری عد ایدلشدی .

بو ایکی دیکلی طاش آراستهده بر اوچنچ آیده دها موجوددر : یاریسی زمینه کومولش و متواضع منظرلیه ، فقط اونلرک ائک اسکی واک قینیلرندن معمولدر . بو ، بربرینه صاریلش اوچ ییلانلن تشکیل ایتدیر ؛ وقتیه باشلی واریش . بر آفتاق استانبول بطریق ، مشوم تأثیرلرندن قورقه‌رق مدھش بر طوبوزله قازلری قیرمیش ، او زماندن بری باشلی یوق اولش . معمایه بوکون الآن طونجمن قیوریتیلر ، خازونلر اوزرنده ، یونان حروفاتیله یازیلش بر طاقم یازیلر موجود . یاقلاشیلیرسه ، وقتیه ، میلاددن بئش عصر اول ایزاییری یلانده مغلوب ایدرک آلتش یونان خلقتک اسلری اوقونور . آت میدانندن غائب اولان آیده ، اسکی یونان مدینتیک‌الشرقی خاطرلرندن بری ، پلانده مظهرلرندن صوکرکا غالب یونانیلرک « دهلف » ده‌ک آپولون معبدینه حصروتحصیل ایتدیکلری ظفر نشانه‌سی ایدی . یووک قسطنطنینک یاغش ائک مشهور معبدلرندن قاش قیتمدار اثرلرله تزیین ائکک ایسته‌ویکندن ، نامل

« سن مارق » کلیسه‌سکک جبهه‌سی تزیین ایدن آثار سازیز آداسندن کتیرلش ، بر چوق هیکلر اولمیش ، آتهدن ، نه‌فسدن ، برغمندن آلتشمه « دهلف » ده استانبولک تزیینی ایچون حصه‌سنه اصابت ایدنی و برمک بیجوریتنده قاشل ، پلانده مظفریتی خاطرلایان بو آیده هیودرومک دیکلی طاشلری آراستهده ائک موقع ائکک اوزره یزانسه کتیرلشدی .

هیودرومک اوزمانکی یزانس حیانه‌نه‌اولدینی تصور ائکک بوکونده قایلدر ؛ یزانس اهالیسی ائک سه‌ویکی اکلیجیری ، سیرق اویونلری اوارده یولوردی . اون آلتنجی عصر محررلرندن برنک دیکلی کی « اونسز حیات ذوقدن عاری برنی اولاقدی . » قایلدر ، اوکلر ، ائک یووک و جالان لبنان قالا قاجیلرله قدر بوتون یزانس اهالیسی سیرق اکلیجه‌لریه ، او درجه دوشکوندیلرک هیودرومنده یاریشلرک ، مسابهلرک باشلیجی اعلان ایدیلکی زمان هریشی اوتوروردی .

فقط بوراده یایلان شیلر بالکز آراه یاریشلری ده‌کیدی ، صباح و آفتام پارتیلری آراستهده رجوق مختلف پارچه‌لری ده‌واردی ؛ شایان صراق‌الانلرک بر صیده معرفتلی ، یایاجلرک تحفظلری ، جانیلرک مهارتلی قسطنطنیه اهالیسی عیظوظ و مقنون ایدیوردی . یونلرک بر طاقلری حقیقه شایان وقت شیلردی ، یزانس او زمان اکلندیرن کولک کی . . . بو ، ضعیف ، صاری بر کویکدی . فقط اوقدر ذکی ایدی که ایمراطورلرک مدال‌لری بو ایله مشغول بر متخصص کی سیریه‌یابیور ، برطاسه قونیلیرق اوکند اوزاتیلان یوزوکارک صاحبلی یولوردی ؛ دها تختی ، بر جمیعته ائک خبیس ، ائک عالیجاب ، ائک فنا طبیعتی اولان یلانده غایت دوغر و بر موزرنده تفریق و ططر حرکی یولنده اولان قادیله‌دیگرلری درحال تمیز ایدیوردی !

آرتیق بو یله‌شیلرک یزانسیلری نه‌قدر اکلندره‌جکی دوشونولسون . یونلر بالکز اهالی دیکل ، ایمراتوریه اکلندیریوردی . حتی او قدرکه ، بعضاً ، صباح و آفتام پارتیلری آراستهده ، برنه کوب اویونه برآن اولان یلانده اشراقی و برمدیکلر ارزومیه بئکی یاریده برافور ، یاخود برآن اول بیتیرمک ایچون مجله ایدیوردی .

بوتکه برابر ، بوراده ، بو یووک سیرقه‌دمططن ظفر آلایلری ، نمایشلره اولیوردی . واندالار ، اوستروغونلر ، یاخود عربلر ویا اسلاولر اوزرنه قازانیلان مظفرلری متغای زکینر بر فنیبت‌الانی و آلتش اسیرلارهایانک آلفلاشش نظرلی اوکندن کچیریلیوردی . ایسته اصل اوراده ، ایلک دفعه اولدرق ، ایمراتور منلیته ناصسه بولونیور ، ایسته اصل اوراده ، ایلک دفعه اولدرق ایمراتورچیه ، مثلاً بر ته‌اودورا ، اگر بو عینی هیودرومنده شیدیه کدنیشی سالاملایان بو عینی خلق طرفندن بر زمانلر کدنیشی ائکک اولدینی دوشونویورسه ،

وقتیله حسن ایستدیکندن شهسبز دها درین برخط و عنونیله یکی تبعی قارشیشده عرض وجود ایدییوردی .

هیودردم ، عینی زمانده ، دها باشه برشی ؛ بو هریشک حکمداره تابع اولدنی مستبد بیزانسه سیاسی حیاتک صوگ بر النجا کامی ، عمومی حریتک صوگ بر مکفی ، وقت وقت ، اهلایینک حسن وارزورنی بعضاً آغیر افراده لره نشر و اظهار ایستدکاری بر بر اولیوردی . بوراده ، یالکز اهلایینک ، یئکی بر آن اول پیترسین دیه ایملوره پادقاری لطیفه لردن بحث ایتک ایستیمورد . مثلا برکن فوقاس ، که شرابه چوق منیمکدی ، سفرده ده چوق قاشیدی ؛ اهلای ، اولاکال حرمتله « فاتی ، آی شاهانه کونش ، کوزلریزه کورون ! » شریسی سوله کدن سوکرا بردن طور و آهنگی ده کیشدیره رک و ایملوره خطائی توجه ایدره ک مستیزی بر افاده ایله : « ایشته بر دغه دها که شیعه پایری پادک ، ایته بته اورتانی دومالی کوروپورسک ... » یینی سویلیوردی . « یوق ، یالکز بویه شیر دکیل ، دها باشه ، بالخاصه ۵۳۷ کلون تاپیشده اولدنی کی دها طبع وهولاک صحرلده جریان ایدییوردی . اول زمان مکالت بر دامه دوغش ، عصیان حاتی اولان آغزلرده کفرلر ، آغیر سوزلر دولاشمش ، سیرفده چیقان بو اخلال ، آتی کون طرفده ژوستینیئک تاج و تختی آلت اوست ایدره جک درجه و ارشدی .

سیرفده یکن منظره لره دها نه کی شیر اولدنی صرف ایدره لره تاودوز ستونک قاعدسندک قیارتیه رسملر باقیلر : اراده ، اوست طرفه ، ایملوره ، لوجسند ایاقده دوردنی و آنده غالب کیش بر عربی تیوخ ایدره جک تاج بولدنی حالده تصور ایدلشد ؛ اطرافده بویه مأمورلر و دها آشاییده ، آلت طرفه دوغری ، غایلیری سلاملایان خاصه عسکرلیله موزیفه جیلر کورونور .

ایملورک سیرایندن ، هیودردمن سوکرا آیاصولیه ، برک و برسین هنوز ییقلامش بولان ویزه بیزانس دینی حیاتک مرکزله ، صنعت نفیسه سنک شاه اثری ارثه ایدن بو معبد کلاک لازمد . ۳۲۵ ده ایملور ژوستینیئ بولکلیهی پایدمره قرار و بر دیک زمان اونی وجوده کتیرک ایچون هر شیش کوزه آلدیمرق عتیم بر معبد یاقیق ایستمدی . بر اراده ، بوتون وایلری ، معبدلرن قاله آک قیتمدار ، آک کوزل آثاری قسطنطنیه بو کوندمه دعوت ایدییوردی . هر طرفدن یاتخه آک قیتمدار صحرلر کتیرلی . کلیسه سی ترین ایچون ایملوره هیچ برشی اوقدر کوزل کوروپوردی . دوران ایدن روایتاره باقیلیرس ، حق دیوارلری آلتیله قایلای ایستمدی . فقط منچملری ، ییلدیزلره نظر آکشف ایتدکاری شیرلی

اوکا آکلاغشاردی : بر زمان کله جکله ایملورلی قیتر دوشه جک اوقت بالطبع بویه کلیسه نک آلتیلری قالدیرتی ایستیه چکر ، بو صورته کلیسه تخریب اولنه حق . بو سوزلر اوزرینه ایملور دها متواضع بر احتشامه قناعت ایشدی . انشائی ، بالذات و کمال دقتله نظارتی آتنده بولندیمرق ایستدی . معمارلردن یارای اسیرمه مدیک چینه بش سنه سوکرا انشاکت خانیه ایرمش بولنیوردی . بجائاً تدارک ایدیان مالزمه حساب قاطمکی شیرطیله مصارف ۲۶۰ مایلیه بالغ اولشدی . بو مقدار زمانزه کوره درت ، بشن مثل فضله بر قیمته معادلر .

۵۳۷ سنه می ۲۶ کلون اولنده یکی کلیسه نک کشاد رسمی اجرا ایدلشدی .

ژوستینیئ دورت آتی برعربیه ینمش اولدنی حالده مرایدن حرکت ایدره ک بویه بر آلیله آیاصولیه قیدر کلدی . حکمدارلر خصوص قبول کیره رک بردن رؤیاسنک ناسل بر حقیقت حاله قیاد ایش اولدنی کوردیکی ، بوتون بولندی اثری اولان خارق العاده شیرلی فاشا ایتدیک زمان تشریفات صراسنی اونونرق ، ایملورلی عظمته یاقیشه حق اولان سکوتی اهل ایله بر صیجر ایشده کلیسه نک اوزنه برینه قدر قوشدی ، واوراده ، بویه قیتمک آتنده ، وقیله قدسده ییپوالک شریف بولکلیش اولان معظم معبدی خاطر لایه رق آلتی سیه قالدیرش « شکر ، بی بویه بر اثری آغامه موفق ایدن الله . » دیه حاجتیردی ، وای سلایان ایشته سنی مغلوب ایتد .

اوزماندن اعتباراً ، آیاصولیه ، یاخود ساده جه ، بویه کلیسه نک بو کله اونی افاده می کفیدر . قسطنطنیه نک آک کوزل اثری ، بوتون ایملورلر کلدی دینی مرکز اولشدی . بوتون عصرلر اونی صافلادی ، تعمیر ایتدی ، سوله دی . بوکون بیه آک کوزل ، آک اوزرینال بر اثر ویزانس صنعتک بوتون معناسیله بر نمونه می اولدر کوروغ کددر .

بولکه برابر ، آیاصولیه ، خارجدن یاقیله حق اولورسه ، ایلک نظرده ، تکمیل اطرافنی احاطه ایدن اوکا دسته نک و طیفه سی کوردن پایاندلره بویه بر اثره بکزه من ؛ آغیرلاشمش ، دارامش کیدر ، حتی بویکس قیسی بیه آغیر و یاسیق کورونور . معمایه بیزانس کلیسه لری ، اکزری ، خارجدن تقدیر ایتک دوغرو ده کیدر ؛ بوتون نقاست داخله طوبلاغدر .

کلیسه نک اوکند « آتریوم » ده نیلن برحوی واردر . بولک نه ایتده اصل کلیسه بدخل اولانلره کهدن اول ، ایکی رواق موجوددر ؛ بولردن ایکنجیمی دوقوز قابی ایله معبدک مدخلی تشکیل ایدر . بو ، مان مرابه یاقیق بر مستطیل شکندددر ؛ بر طرفی ۷۷ دیگر طرفی ۷۱ متره طولنده واوزلرینه ۳۶ متره قطرلنده بر قیبه مستند دورت سونله طوندورولمشدر .

ایشته آیاصولیه نک بلانی . .

فقط ، قیبه طونان دورت کره واونلری طونان سونلره دقتله پاکفر ؛ صاغ وصول طرفلده بو کفر ، متعدد سونلره دولو ، دها دوغریسی ، اوزرینه بر قاچ قات صبره ایله سونلر دیزلش دیوارلره دولدیرلشد . شرق و غرب جهتند کیرلر آجیق قانش واصل اورته ده کی قیبه استناد ایدن بر یارم قیبه ایله طوندیرلشد ؛ دها آشاییده ، دها اوافقی قطعه ده اوچ یارم قیبه بوکا دستک وظیفه سی ایفا ایدر . اورته « کور » ایله « بویه کلبه » آکسید « آجیلر . دیگر جهته قابی موجوددر . « یاقوته » لرده صبره ایله سونلره تصادف اولور . اوست قانده قاندرله معبود بر واردر ؛ روملرک دینی ، اسلاملرک کی معبود قاندرله ارککلرک بر اراده بولماسی قبول ایتیوردی .

آیاصولیه ، یک دوغرو بر صورتده ده نیلدی کی کی ، خارق العاده بر جرأت نمونه سیدر . حقیقه زمیندن ۵۵ متره ارتفاعده اولان و تکمیل کلیسه فی قایلایان بویکس قیبه دن مهیب برشی تصوریلده من . ژوستینیئک معاصرلردن بر اونی اونک ایچون ، یک اغیش کی ده کیل ، فقط آلتین بر زنجیرله سایه تلیق ایدلش کی دوران شایان بیت و حیرت برار . دیه یازمشدی . هر حالده شونی اعتراف ایتک لازمدیرک بو آلتون زنجیرله سایه تلیق ایدلشه بکزه من قیبه او قدر جرأتکارانه پایا بولشدی که بو جرأت اونک ایچون عادتاً فضله و ناملس بر جرأت اولشدی . انشایی ختام بولدنی کوندن تام یکیری برسته سوکرا (۵۵۸) ده بر زلزله ایله ییقلمشدی . اوزمان تکرار ، بکیدن یاقیق لازم کلدی و دها بر چوق دفعه لر تعمیر ویا تنطیج ایجاب ایتدی .

بزم ایچون هیچ بر فائده سی اولیان بو معماری تفصیلاتدن صرف نظر ، شوراسی شایان قیددرک آیاصولیه حقیقه « علبک و جرأتک بر خارقه سی ، دها صلاحیتدار بر تمحصک افاده سی وجهله : « معمارینک آک معظم اثرلرین بری » اولشد .

بولکه برابر آیاصولیه بژده یالکز معماری جهتیه بر تأثیر برافراز . بو بویه معبد کیرکیرمن نظر دقتمه چاربان تربیتات و ترسیسناک لطافت و مینویلدی . صبره ایله رکز ایدلش ، اوزرلرنده بیاض صهردن دانته لاک حک ایدلش ، تکرار تکرار بولنمش ، اوولش باشقار طاشایان ییشیل قیصرمزی پورفیردن معمول ستولر ؛ سیاه و بیاض صهرلرین پایلیش تربیتات ؛ هر فائده واوراده کوردونن رنگارنگ صحرلر بیزانس صنعتک ، رنگارنگ تنظیم و تربیه لیه قدر اوغراشدی ، بوتون بولنرک ناسل رنگارنگ لطیف آهنگنی حسن ایتدیره جک بر صورتده تنظیم ایدلش اولدنی کوستر .

سوکرا ، بو رنگارنگ صحرلرک اوستینده ، کرلرک ایچنده ، قیهرک ته سنده آلتین و مانی زمینلر

کندی کتیرمه

بوغده بر زنجیر آغیری وار ،
چنلایور بنده شافردیری .
آلده بر قماچی براری یاری
زندانی کیدیر هر کوردیکم یار .

ایلی هر صیفان آله جانوار
برنج طویارم ؛ هر کوز بر قاری
اوشاپشایرله ، روحده صاری
برکدی کوزیک نورنی چاقار .

پوردمه یاپیچی بردرویش دده ،
کزیورم یاخود برمنی کبی ؛
آدمک کناشه اولق صاحی ،

بخی ایشلهدم بو صایغینلی ؟
آه یاری یاری قالسیدی بنده
صوتک مبارک قایغیزلانی ...

مواده ایلول ۹۱۸

عاقل قویوجو

اوزینه ایشلهشم موزایقیر ... بوکون ، تزییناتک
بو قسی اکیکدر تورکلر بو موزایقیری بیاضمترقی
بر سیوا ایله نورتمقدردر . بونک آلتندن کوچ حال
فرق اولنه ییلرله . معافیله موجودیتلرینه خلل
گه مشدر . بردقیه ، ۱۹ نجی عصر اواسطه دوغرو
بر سلسلاک تشبی اوزونیه میومر قالدیرلش و تعیرات
یاپیلش اولدیندن بروری بژجه تماماً معلومدر .

داها سوکرا ، ایشه ، « آسیدک » مدخلنده ،
نادر یولنور درجهده کوزدل بر ملک رسمی .
پودن ماعدا ، تجرهلرک صاوغ و صول طرفلرندک
دیوارلرده عرزلرک رسملری صیرالاشدر .
مدخلک ، ایبراطوره مخصوص قاینک اوزرنده ،
قسطالینه کیتش اولانلرک سیسلر آراستنده کورمش
کی اولدولرخی خاطرلادلرکی عیسی نک غایت کوزدل
بر رسمی موجوددر ؛ بر رسمک بر طرفنده عدالت
وصلی کوستدر ، دیگر طرفنده دیندارانه بر
صورتنه دیر . چوکش بر ایبراطوری - ژوستینیئن
ده کلسهده ، احمیق یوق - ارانه ایدر ایدر مدالیون
وارددر .

قهدن دوکولن ضایوتون بونلرک قیمت و ثروتلری
نظرله عرض ایدر ، اوقدر آیدیلایچی بر ضیاک
آیاسوفیه بونی خارجدن آلیور ؛ کندیسی ابداع
ایدیور ظن اولنور .

بو لطیف معماری اثری معاصرلر اوزرنده درین
بر تأثیر براقش ، درحال آیاسوفیه نک معروف
قیهی اطرافنده بر جوق روائتدر دوکمه باشلامددر .
غریبه ، غوتیک قانه دارلارک انشا آتنده ، شیطاندن
باشقه برشی اولیان مافوق الطبیعه بر خلوقات وینادینی
دول معلومدر . بر جوق حکایله ، معمارک ،
قانه دارانی پیتره بیلک ایچون روحی مشهور برسد
مقابلهده شیطانه صاعقهده بر جوق دفعهله تردد

ایتمش اولدینی خاطرلایر . شرقده ، آیاسوفیه
قیمتک انشا خارقهستی صرف انسانی سبیلرله ایضاح
ایدهمه چکی ظن ایشدی ، اوک طلیعتک فوندنه
اولان قوتلرک یاردیمیله ادخال ایتکی الزم بولدی .
فقط انشا شرفی ، عرزلر شیلرک آله حرمت شایانه ،
شیطانه دیکل ، فقط بالادت معبوده حصر ایتدی .

بر روایت کوره : کلیسکک یلازنی ژوستینیئن
بر ملک کتیریش وینه بونلک « آسید » و ورشی
لازم کلن شکلی تلقین ایتشدی . بر دیگر روایت
نظراً : حالا ، بوکون بیله ، بر ملک آیاسوفیه نک
یقیماسنه ، رضائنه خلل کلهسنه نظارت ایتکددر .
او ، علاوه ایدلمک ، بونی برشی یامیش اولقی
ایچون یاعدی ، باشندن کچن وقعهده شیطانه قارش
غریبه اویتانان او یونلری خاطرلایر . ایشنه حکایه :

برکون ، آیاسوفیه نک انشائی ایچون چالیشلای
اشاده عمله نیک یک ایچون ایشری تعطیل ایتشدی .
اسکالر اوزرنده یالکز ، اوسطه لردن برینک اون
ایکی یاشندهک اوغل قالمشدی . چوجوق ، بردن بره
مکلف بر صورتده کینش ، سرائک بو یوکله مأمورلرینه
بکزه یین بر شخصک کندیسه دوغرو یافلاشدینی
کوردی . مجهول آدمک چوجوگک یانه قدر کلرک
عمله لرک ایچون چالشدینی صوردی . چوجوق کلرک
کینش اولدولرخی و یاقینده کله جکارخی جواباً بیان
ایتدی . اوزمان مجهول آدمک صیرسز بر طوره
درحال کیدوب عمله لری خبردار ایتمش ایستدی
و چوجوگ « بوکلیسکک شرفه انشا ایدلرکی عظمت
الهی نامنه عین ایدهم که سن کانتجهبه قدر بوراده
قلاچق و اسکالرله نظارت ایدم جکم . » دینی
چوجوق خیری یاسانه ییتدیرمک ایچون قوشدی .
بابایی درحال طبیی برشی جریان ایتدیکی آکلامشدی .
اوغلنی آلارق خان سرائه شتاب ایتدی . ژوستینیئن ،
ذک آدمک ، بو ایشده حقیقه اسرارانکیز ، عجیب
برشی اولدینی اعتراف ایتدی . سرائک بوتون بو یوک
مأمورلری مجهول آدمک کیدیکی البسه به مشابهلر
کیش اولدولرخی حالده چوجوگک اوکتدن کچیرلایلر .

چوجوق کورمش اولدینی بولامدی . اوزمان
ژوستینیئن بوراده الی بر مدخله اولدینی آکلامشدی .
اللهه شکر ایتدکن سوکرا چوجوخی اوزاق و لایلردن
برینه کوندیرمکه استعجال ایتدی ، شوک ایچونک ،
الیهک کوندردیک ملک اصلا کله جک اولان چوجوگک
عودتی بکله لرک ژوستینیئنک بو یوک کلسه سته مؤیداً
نظارت ایتیش .

اوزمانک آدملری دیگر برشی داها اشغال
ایدیوردی : بوکلیسه ایچون صرف ایدیلن بارا .
بو خصوصده بر جوق روائتدر دوران ایدیوردی .
حکایه ایدیورک : برکون ایبراطور اسکالر
آراستنده دولاشیوردی . قبلهک انشائی باشلاق
اوزره ایدی ، ژوستینیئن جوق دوشونه لی کورو .
نیوردی ، چونک یارا آزالهه بوطلو عتدی . اندیشه لری
طوره دولاشیرک بردن کندیسنه دوغرو یابچی بر آدمک

کلیکده اولدینی کوردی ، آدم یافلاشدی و « حشمتاب » ،
دیدی ، اندیشه ایتکیز . بکا ایی بیلک لری کزدن بر
قاج کشی وریکیز . سزه ایست بیککیز قدر یارا
کوندیرم . بیزانک عتشم حکمدارینه صدقه و برمک
ایستهم بن بو آدمکک سوزلرینه ایبراطور ، اوموزلری
قالدیرمله مقابله ایش و یوروشدی . ایتسی کون
ایبراطور بنه اسکالر یلازنی اوزرنده و بر مناد براندیشه
دولاشیوردی . بنه معهود آدمک کندیسنه دوغرو
کلدیکی کوردی . مجهول آدمک یافلاشدی . وینه عینی
طوره « حشمتاب دیدی ، آدمک لری کزدن بر قاج کشی
ویریک کیدلم . » بو سفر آروسته عتامت ایتدی .
رفاقته خدمتچی ویردی . قافله حرکت ایتدی . مجهول
آدمک یونلری شهرک خارجه چیقاردی ، جوارده
بر بره کوردی . بردن بره عتشم برسرای قارشینده
بولدیلرک . حکایه نک دیشه باقیلرسه انسان آلیله
یابیلشه هیچ بکزه میوردی . مجهول آدمک قایلری
آجدی ، قافله ی مژین سالورله ادخال ایتدی . بو
سالورله هب آتینلرله دولو ایدی . مجهول آدمک آنه
بر کورهک آلهرق هر قایلره ۴۰۰ لیوره - تقریباً
۵۰۰،۰۰۰ فرانک - آلیور یولکندی ، جموعهده
دوتوز میلیون قدر . سوکرا ، چوق کچ قلیوب
آرقه لردن بیشه جکی ، قایلری قایمق ایچون براز
کرده قافله عبور اولدینی سولیلرک قافله ی ایبر .
یولادی . ژوستینیئن ، مأمورلرک کلدیکی
بو قدر کللی آلتین کتیردیک کورونجه ایشک
ایچنده بر سر ، بینه بر فوق الماده ک اولدینی
آکلامشدی . درحال مامور سرائک بولندینی بره
مجهول آدمک بولقی ایچون بر چوق کلسه لر کوندردی .

حیرت : او عتشم سرائک برنده بلار نه میوردی .
او آدمکده بر خبر آنه مادی . برکت ویرسین ،
پارا دها ایی جسندهشم : سرای و مجهول آدمک کی
بخر ایدوب کیتهدی . آرتیق ژوستینیئن قطعی بر
صورته آکلامشدی که آیاسوفیه نک انشائی ایچون
الله کندیسه بو صورته یاردم ایتک ایستمش . . .

آیاسوفیه (۱۴۵۳) ده بر تورک جامعه تحول
ایشیک وقت منظره منی بر آزد کیشیدریش ،
واعتراف ایتک لازمدرک ، اسکی حشمتدن سناکه
بر شیلر غالب ایتشد . بو کون ژوستینیئنک بو
معبدهده بر تورک منبری یوکلمکدهدر . « آیدک
ایچنده ، « کورهک بولندینی برده کله نکه اسفغانی
کوستهرن « عراب » وارددر . پودن ماعدا ، خشاک
عقی ایله دیرکلر اوزرنده کوره چاربان ، خشین
رنگی ، جسم و بشیل یوایی دائوری لوحه لری
موجوددرک بونلرک اوزرنه بو یوک آلتین حرفله
مقدسات اسلامیه یازلشددر .

آیاسوفیه نک خرسنایان اولدینی زمانکی حالتی
خاطرله بیلیمک ایچون بوتون بو سوکرا دقن یابیلشه
شیلری نظرلردن سبیلک لازم کلیر . اوق ، بو یوک
قیمتک آلتندهده یین چچیکلر منبرن مرمر کسینسی

ایله ، «کور» لك اوكنده اوزاتان كوموشدن ايقونستازی ایله ، «كيسيد» ده بوكسه لن اوزرينه قيتنار قوماشلر توروتوشل عيرايي ايله كوركوك لازمدر . و ، ظن ايدهم ، اوني انچيرينده كيسه بولمديني بر زمانده تاشا ايتك داهاي ايدير ؛ چونكه اوزمان آهنگدار ناسي ، حيرته شايان باييليقي نظرده داهاي اني جسم ايذر .

ايشته اووقت ، بو ، بوك ، بر صبرا قدر بوش اولان كايكسده يالنگز قالدنگيز زمان ، بوتون بو اسلاطلر طرفدن باييليش شيري ، موزاييقری تورتن صبورلي قالدبرهق اوکا اسكي روتقي تكار ورمك ، و قتيله - بر عرورك تعميري وجهله ستور كجهده پنه دالغله له يانان نامتاي قنديلاري جالاندريم ، وياخاصه كرله بوك قهنگ آلتنده بر زمانلر كيش اولان وقاي ، توج صراسلرله ديك ايلرك دبدب و داراتي ، بوك ايلركله فونسلبارك عظمت و احتشامي بيگدن ياشاغی ، كورمكه چالشي لازمدر . توركارك استيلايندكاري (۲۹ مایس ۱۵۵۳) ه قدر بوتون كيشن صغرل طرفده بوراده بولوش اولان سياري ده حاطرلاددن صوركه بو بوك كايكسك نه اولديني كلامقي ممكن اولور .

روملر بومناسيله برحكا به نقل ايديرلر : توركارك استانيولي آله قاري كون عرابده بريپاس «مسي» آيني ياق اوزره ايتش . كايكسك قابيلري زوزلايركن قاديئرلك ، چوجوقرك ، اخيارلرك فرياد وفاق آراسنده ، آرقه ستدن بركورولتي كلدكيكي دوش ، دوش ، باقش كله اسلام عسكرلري يافلاشور . درحال عرابده ك مقدس چغاي آله قاري قافوتلردن برينه دوشور و توجه ايتش . عسكرلر هان تعقيه شتاب ايتشله سده تام قاياله جفاري ائنده باياس ديوارلردن برينك آراسنه كيردك غائب اولش . ديوار هر طرفدن يوفلاش ، نجيا كيزلي بر قاي ، كوزه كورونجن بر آراقي واري ديه آراغش ، فقط هيچ برتي بولي قابل اولمش . هر حاله باياس ديوارك ايچنه كيرمش .

(مابعد وار)
جنوره اجتماعيات فاكولته ستدن

منير نظهر

لسانيات

املازك اصلاحي

— ۲ —

تاريخي اصولك تطبيق ، هر اجتماعي مؤسسه نك و هر طبعي حادثه نك تدقيق و تبينه درلور ايسه املازك اصلاحي دوشونلوركن بو علمي اصولن ايرلماق فاعلي بر ضرورت حالتي آير . چونكه اتخاق يازيلورق تبیع سايه ستنده املازك ناصيل بر تكامل تعقيب ايدهرك متعني و معضل بر مؤسسه حاله كيرديكي مشاهده اولوناييلير . ادعا كارله قاليتشامقه برابر شوني بيانه

جرأت ايدهرك كه ، تاريخي تدقيق و تبیع قوتيله ، املازك تيككلنده بعضي قانونلر بيله كشف ايديله ييلير . اوزمان ، اومعين انكشاف استقامتلي قارشينده ، انسان بو مؤسسه ي عتدي وكئي انقلابله اورغاتي تشيكلندن وازچيك ، كندي تكامل داخلنده اولقي اوزره مقبول بر اطراد آلتنه آلتله اكنفا ايتك لرومني كندي كنديبه اعترافه مجبور اولور .

املازك اصلاحي خنده كي رنجي مقاله ده تاريخي اصولك لرومي اوزره ندره بر آق توقف ايتمدن صوكرا بواصولك تطبيقه نده كيش ، صبرا ايله اورخون ، اويغور ، چغتاي ، سلجوقي املازك باشليجه خطوط ميرهمي كوستر يلش ايدي . شيديه ده - اوزمانكي وعدين دائيره ستده عثماني املازك آلتني عصرقي انكشافني تدقيقه باشلايچيز .

ايلك عثمانليرك سلجوقلردن بك آيري بر املايه مارك اولمايچاقری شپه سيزدي . فقط ظهور يزندن بوكونه قادر ، عثماني آزياب لسانك املاي ، تعميري غيرچار ، مكمل وثابت بر مؤسسه كيپ تلي ايتدكاري اصلا كوروله مشدر . عثماني يازيچيلري ، منشي و شاعر . لري دائما لسانيزي داهاي آي ، داهاي قولاي اوفوناييلير و يازيلايلير بر صورت ندره بر چالش مشدر . بوسيدن آتني عصري مجاور دولت حيايز آتاشاسده عثماني املاي دينيه ليك معين بر املا بولوب كوسترمك ممكن ده كيدر ، اتخاق عثماني املازك كيرديكي ادواري تبیع و بو ادوار آراسنه ك شدي ارياطي ارانه ايتك قابيلر .

تاريخي مجموعه ستد مختلف نسخله ندره انتشار ايدين اورخان غازي و صرا خداوندكار حضرت تاريخه عائد اوج قطعه برات و فرمان ايله كريمان زاده لره و قارامان اوغلارينه عائد طاش اوزرني محكوك اوج كتيابه متني سلجوقلرك حيات سياسي مي خنامه ايرديكي دورده وسطي و غربي آنادولوده قولايلان املا خنده غايت امين و قطعي معلومات و بر مير . ايشته بزده سكي رنجي عصرده ك ائ سكي عثماني املاسي تدقيق ايچين بوشقه لره بر جاوت ايدييور . بومتلرله وعله «نظره چايران شي بر جوت كه لرك - سلجوقي املاسه نمونه كوسترديكيز خليل قونويك كتيابنده اولديني كي - صائس يازيلش اولماسيدر :

بل «بيل» قل «فيل» ، صكره ، صقن ، اقبائل « اوقويالار » ، دن « دون » ، قلن « فالان » ، طفر « دوفوز » ، درت « دورت » ... الخ .

بوراده صائك يالنگز كه اورنارلنده ده كيل ، نهيارنده دخی خذف ايديله يي كورولمكده . متلايكي كلمسي «ك» ، آتني كلمسي «الت» ، آلدی ، ايلندي ، ايتدي ، سوردی ... ماضي لره ده «لد» ، اشلند ، آند ، سورد ... صورتده يازيلدي . شو مثالرده شايان تدقيق در :

سبيله «سبي ايله» ، فرمان اغل «اوغلي» ، سوي «صوي» ، حمله «حديله» ، بريان «برياني» ، بون «بوني» ... الخ

بورتر نحر بر ايتنده عربي املايه بوك بر اهميت و بريله يكنه بوك صادقانه عافله ايتدك ايسه يديكنه برديلير . بو عصرك عثماني و آنادولي يازيچيلري عربيجه و عجميه ده راست كلككاري «املا واسطه لرنيك كاهستي قولالمايه سي ايتشدر و كنديلكرلردين هيچ بر شي علاوه ايتك ايسه مت مشدر . بوقائيله متلا «علني» كلمسي «عل» طرزنده ، ايلرين طرفني «ايلردا» طوقدق فعاني ده «دق» شكلنده يازمقدي كچينه - مشر ، حت آلف مقصودي قولالورق اولاك كيش فعل مركبي «اولكيش» حالنده تبيت ايتشدر . كافي درجده اويغور ، چغتاي ، سلجوقي متلر تبينه هنوز فرصت بولاماديقدين بولامانصيرلرك عثمانيلردن اول واولردن آيري اولارق داهاي كيملر طرفدن نه درجهرده استعمال ايديش اولديني كسدير هم . فقط محمود كاشغريكي ديوان اعاننده توربكه كملرله تنوين ايله شدة لك صيق صيق قولالاييني مشاهده اولونقمده . بر معافيه بوعصرك املازنده وجوده كيرديكي خصوصي برنجيد واردر . اوده «ه» نك فتحه صائني اولارق استعمال اولوناسيدر :

ورده ، ورميه ، ايله ، له ، يه ... الخ
همده سكي رنجي عصر «ه» خفيف فتحه صائني اولارق قولالغله قالمور ، ثقيل فتحه يده اشارت اولارق استعمال ايديور : اوله ، صوركه ، بونده ، اله «آلاجه» . الخ ايشته بوقطعه عثماني املاي چغتاي و سلجوقي املاستدن آرييليور : بولاملارده «ه» هم خفيف هم ثقيل فتحه ي اشارت اولارق قولالاييني حاله داهاي سكي رنجي عصر دن اعتبارا عثماني املاستده «ه» هرايكي فتحه نك اشارتي اولقي اوزره قبول ايديش بولونيور . معافيه «سكسان» ، كلان ، يازلان «كبي نمازغ» قادر دوام ايتش شكلارده ده آكلاشاييني كچي سلجوقي املازك بو خصوصيت ده گوي بر عافله . ايلك كارالنه بزده مهميه بر موقع اشغال ايتشدر . ايلك صائني ايه بر جوتي كه لكه نيه ستنده ، ايتدادن بري ، فتحه ثقيله اشارت اولورق استعمال قلش و هيچ بر زمان استعمال ساقط اولامشدر . [بوشايتك انكشاف استقامتي باشقا بر حاله داهاي مفصل صورده تبیع ايديله جكد .]

او حاله عثماني املازك ائ سكي و اكار بارز وصف ميزي اوج برنه دورت صائت استعمال بتمسيدر . شونيه اوتوماتيكي ايجاد بو عصرده عربي وفارسي ملادن اودونج آتشلر ، يوقشا خردن يكي بر اشارت و يا حرف اولارق علاوه ايتشميلر . سكي رنجي عصر دن اونونجي عصره قادر املازك اسكي اوصافي غائب ايتيور ، اتخاق صائيرك زيديدنه دوشور بر ترقي حصوله كليلور . عثماني يازيچيلري عاذا ، املازك اوناقص شكل روجا دائمي برجاهله حاله ندرلر . عافله قارلي كنديلريكي اسكي شكلاري صافلامايه يوزان ايتديكي حاله روسي احتياج ده بيكساره اماله ايدييوردي . عافله قارلي ايله تجدد بورلوك ايشته املازنده دائما حاكم قانان ايكي قانون :